

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

18. Aliquid positivum esse concupiscentiam videtur sentire Augustinus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

color, figura, corporis totius decor & proportio, sensus interni externique mirabili absconditoque artificio in feminis sive materia, sive spiritu, sive alia quacunque causa, latent, unde suo quaque tempore etiam annis multis interpositis prodeunt, ut de dentibus, uberibus feminarum, barba, & similibus manifestum est: ita plane & defectus corporis atque sensuum, quos proles hæreditario jure ex parentibus trahunt. Nam sive semen ex generantium quoque vitio vitietur, sive alia quapiam occulta causa concurrentis vitiositate defectus illi proferantur, hoc certum est, vitia generantium, præsertim illa quæ profundissime inolita quasi in naturam versa sunt, à parentibus in proles, non emigrando, sed, ut Augustinus loquitur, assi-

ciendo, hoc est, operando, vel in operatione quadamtenus deficiendo traduci. Neque hic ulla peculiaris de concupiscentia scintilla quaeritio est. Nam id quod positivum innuit, non est aliud nisi appetitus ipse sensitivus: id quod negativum, ille status ejus, quo freno gratiæ & voluntatis sibi pleno jure dominantis caret: quem vocabulo satis apto *effrenatus* dixeris: illud potentiam, hoc potentia defectum denotat. Vtrumque in parentibus esse, per se patet: utrumque in eorum semine tanquam principio traductionis latet. In prolem quippe etiam utrumque propagatur. Quo vero pacto reatum sibi conjunctum habeat, jam supra dictum est, & infra fusiùs dicturi sumus.

CAPVT XVIIII

Aliquid positivum esse concupiscentiam videtur sentire Augustinus.

Sed utrum de concupiscentia istud sentiat Augustinus, quod videlicet non sit aliud nisi effrenitas appetitus sensitivi, multum ambigo. Nam quæ illi passim attribuit hujusmodi sunt, ut appetitus sensitivo, quatenus freno suo destitutus est, difficulter aptari queant: sed ita sonant, ac si esset qualitas vitiosa quidem, sed tamen positiva, quæ actibus ex ea profluentibus augeatur, eo ferè modo, quo boni & mali habitus solent; oppositis verò minuatur. Ut enim nihil de ipso nomine dicam, quo concupiscentiam & cupiditatem plerumque vocat, quæ magis habitum aliquem, quàm potentiam sonant, nonnullis in locis expressè affectionalem qualitatem nuncupat: quàm ita explicat, ut non facile possit ad appetitum accommodari. Nam in libris *de nuptiis & concupiscentia*: Non enim substantialiter manet, sicut aliquod corpus aut spiritus; sed affectio est quadam mala qualitatis, sicut languor. Nec enim unquam in Augustino me legisse memini, sensus hominum, aut aliorum animalium quoscunque, esse affectiones bonas, aut malas: cum è contrario affectus, multoque magis affectiones ei non sint aliud, quàm illæ quæ ex assensu vel dissensu voluntatis oriri solent, sive sint ipsi motus cupiendi, fugiendi, latandi, atque tristandi, sive stabiles illi affectus, unde similes motus prodeunt: de quibus latissimè libro decimo-quarto de Civitate disputatur.

bus affectus illos collocaret, qui stabiliter animo infixi herent: approbat ea quæ dixerat Augustinus, & exemplis explicat, affectiones esse docens, animi quidem, timere, irasci, ebrium esse; corporis, pallere, rubere: affectionales verò qualitates, timidum, iracundum, ebriosum esse; pallidum, rubicundum, & similia. Et mox etiam ipsam concupiscentiam affectionalem qualitatem mali vocat, quæ non emigrando, sed quodam operante contagio, id est, concupiscentiæ affectu transeat, sicut de parentibus morbidis morbidæ soboles procreantur. Hinc est, quod sicut consuetudo actibus acquisita & stabiliter inolita est quadam quasi secunda natura; ita è contrario sanctus Augustinus concupiscentiam istam cum qua nati sumus, consuetudinem carnalem, naturam malam, naturalem, in doctr. Christi, naturam versam vocat. Qua de re infra in libro qui præsentem sequitur, testimonia multa S. Augustini damus. Hinc est, quod eandem ingentiam concupiscentiam consuetudine auferi tradit, eodem planè modo, quo vino lenitia, quam certum est esse vitiosum habitum, consuetudine intenditur. Unde, inquit, etiam contra istam genitalium concupiscentiam, quæ ingenta nobis per originale peccatum, vehementius vidua, quàm virgo; vehementius meretrix, quàm casta esse voluerit, quàm qua semper sint casta, consistit: & tanto amplius in ea superanda voluntas laborabit, quanto maiores ei consuetudo vires dedit. Et in Epistola ad Hilarium: Quæ tamen (lex in membris) nisi malà postea consuetudine roboretur, faciliùs vincitur; non tamen nisi gratià Dei. Et in questionibus ad Simplicianum accuratius: Unde (habitat peccatum, id est, concupiscentia, in carne) nisi ex radice mortalitatis & assiduitate voluptatis? Illud est ex pena originalis peccati; hoc est, ex pena frequentati peccati. Cum illo in hanc vitam nascimur; hoc vivendo addimus: quæ duo scilicet tanquam natura

lib. 1. c. 25, de nuptiis & concupiscentia: Non enim substantialiter manet, sicut aliquod corpus aut spiritus; sed affectio est quadam mala qualitatis, sicut languor.
Nec enim unquam in Augustino me legisse memini, sensus hominum, aut aliorum animalium quoscunque, esse affectiones bonas, aut malas: cum è contrario affectus, multoque magis affectiones ei non sint aliud, quàm illæ quæ ex assensu vel dissensu voluntatis oriri solent, sive sint ipsi motus cupiendi, fugiendi, latandi, atque tristandi, sive stabiles illi affectus, unde similes motus prodeunt: de quibus latissimè libro decimo-quarto de Civitate disputatur.
Hinc est, quod cum Augustinus latius de ista affectione malæ qualitatis differere cogiteretur, ita eam explicat, ut ea quæ dicit, inter non sensui convenire non possint. Cum enim Iulianus tertiam speciem qualitatis ita explicaret, ut partim affectiones animi, partim affectionales qualitates comprehenderet: & sub affectionibus transitorias animi & corporis passionibus; sub affectionalibus verò qualitati-

lib. 6. c. 18, de civitate dei
lib. 1. de doctr. Christi, c. 24. lib. 1. ad Simplic. q. 1. lib. 83. q. 9. c. 70. c. 7. de statu nos. lapsa. 7. in tra. & ibid. c. 6. in melio. ibid.
Epist. 89.
lib. 1. q. 1. ad Simplic.
natura

JOHANNES
 BENE

natura & consuetudo coniuncta, robustissimam faciunt. Et invidiosam cupiditatem quam vocat peccatum. Et paulo post: Quod non vult malum hoc agit, superante concupiscentia non solum vinculo mortalitatis, sed mala consuetudinis roborata. Per consuetudinem enim nihil aliud nisi habitum intelligit, que concupiscentia ex peccandi frequentatione roboratur.

Hinc est, quod non solum concupiscentiam illam augeri, sed etiam contrariis actibus, seu consuetudine, non secus atque ceteros habitus, minui tradit: *Ve quamvis adhuc maneat, & de die in diem magis magisque minuitur, in peccatis tamen non impeditur, concupiscentia.* Et in eodem libro iterum: *Que tamen concupiscentia quotidie minuitur in proficentibus.* Et in libris adversus Iulianum: *Esi nobis ad meliora proficentibus magis magisque minuantur, (innata cupiditates) tamen dum hic vivimus, esse non desinant.*

Hoc autem decrementum incrementumque cupiditatis non aliter putat Augustinus fieri, quam sicut consuetudo aut habitus opposita consuetudine aut habitu decrecente atque crescente, decrevit & crevit. Cupiditatem enim ipse generaliter, prout concupiscentiam naturalem omnium vitiorum denotat, charitati oppositam facit, cuius charitatis augmentum ut cupiditatis decrementum, cuius perfectio cupiditatis interitus. *Quod si res ita se habet, ut per gratiam Salvatoris proficiamus quidem in hac vita, accipiente cupiditate, crescente charitate, persequamur autem in via vita, cupiditate extincta,*

charitate completa. Et adversus Iulianum: *Innovantia minuitur veritate magis magisque lucente: concupiscentia minuitur charitate magis magisque fervente.* Quam doctrinam creberrime diversis locis repetit. Nam hoc ipsum significat, quod toties dicit, concupiscentiam in proficentibus minui. Nec enim alium interioris hominis profectum, quam crescente per sanctitatem seu charitatem hominis renovatione, Augustinus agnoscit: *Neque enim ipsa (anima) in sanctitate non proficit, cum magis magisque minuit eas, quibus non consentit, carnales concupiscentes.* Et in eodem libro alio loco: *Si profectus concupiscentia bona, qua concupiscentias malas formicandi potandique debellat, talis efficitur, qualis recenti conversione non fuit, ut illorum in eo desideria peccatorum minus minusque moveantur &c. dubitabis eum pronuntiare meliorem?* Ex quo perspicuum esse videtur, eodem modo Augustinum intelligere huiusmodi concupiscentiam crescere ac decrecere, quemadmodum ceteri habitus solent. Vnde Iuliano contendente, concupiscentiam esse sensum hominis, cum pramississet Augustinus: *An non per concupiscentiam castitatis & continentia quotidie carnis concupiscentia magis magisque minuitur?* concludendo argumentationem adiecit: *Sensus est igitur non ipsa concupiscentia, sed ille potius, quo nos eam minorem maioremve habere sentimus; sicut in corporis passionibus non sensus est dolor, sed ille sensus quo sentitur dolor.* Vbi cum Augustinus neget, concupiscentiam esse sensum, non de externo sensu cor-

poris, sed de interno videtur loqui: nam illum admittit sensum esse, quo nos eam minorem maioremve sentimus: hoc autem non est sensus corporis, sed internus, sive appetitus sensitivus, qui suos seipso percipiat motus; sive phantasia, sive sensus communis, qui omnibus motibus inferioris partis advigilet. Sed quisquis illius disceptationis fuerit sensus, videntur Augustini phrasas eo semper tendere, ut concupiscentia sit quaedam positiva & affectionalis qualitas, que ex majoribus orta causis, ita firmiter inhaerescit, ut quamvis ex accidenti, quodammodo tamen (quemadmodum color Aethiopicus) in naturam versa sit; que promove instar qualitatum vitiosarum quodam operante contagio propagetur. Nam si non esset aliud quam effrenitas appetitus, sive gratiae reſtrictis vacuitas, quorum tandem operosissima illa disputatio cum Iuliano de modo, quo qualitas illa a parentibus non emigrando, sed operando traditur? An est difficulte intellectu, quod appetitus sensitivus ea naturam huiusmodi pertinet cum ipsa natura sine gratia eum frenante propagetur in prolem? An sacro mirabiles illae qualitatum propagationes, quae per imaginationem fiunt, in iudicium, ut Augustinus facit, advocari debent? Atque voluit Augustinus videtur. Quod si quis tamen aliud tenet, per me licet ad illud enim, quod tendimus, primum illud forsitan satis fuerit. Quod si non satis, non erit difficile istam altam sententiam tueri, quam eius verba suo cortice magis praeseferunt, quod concupiscentia sit, ut ipse loquitur, vera affectionalis qualitas ab appetitu sensitivo aliquo modo discrepans: quae sicut aliae qualitates naturaliter inhaerentes vera operatione, non emigrando, sed afficiendo, a parentibus interjecto semine traducuntur in prolem.

Quid vero illa sit, vel esse possit, quamvis forte ex Augustino perspicue ostendi non posset, non propterea castissima probatissimaque tanti Praetulis doctrina calumniam deberet pati. Nonne in hodiernum ulque diem non deluit, qui qualitatem illam, quam concupiscentiam cum Augustino & Apollonio vocamus, aliquid positivum esse sentiunt? divus Thomas clare dicit in Summa Theologica, peccatum originale non esse privationem puram, sed quandam habitum corruptum. Quod non aliter intelligit, nisi quia peccatum originale quamvis quantum ad formale sit aversio a Deo, quam & privationem iustitiae originalis dicimus quantum ad materiale tamen est concupiscentia: quae, ut idem S. Thomas dicit, non est habitus insusus aut acquisitus per alium, nisi primi parentis; in ceteris autem per vitiatam originem innatus. Caietanus ibidem aperte docet peccatum originale non esse puram privationem, sed habitum corruptum, seu in corruptione consistentem: & adducit in exemplum agritudinemque non sit pura privatio sanitatis, vel harmoniae humorum, seu negatio in corpore capaci sensu: Sed dicit, inquit, immores corruptos per

Lib. 1. de nupt. c. 31.

Cap. 25.

Lib. 2. cont. Iul. c. 3.

Epist. 95.

Lib. 6. c. 16.

Lib. 6. c. 14.

Cap. 18.

Ibid.

Lib. 1. de nupt.

178

Aug. cont. Iul.

178

178

178

253

prois per contrarias dispositiones ad sanitatem; ac per hoc & dicit aliquid positivum. & est habitus corruptus, id est, in corruptione consistens. Et per hoc stat, quod sit habitus. Et simile est de peccato originali, qui languor est naturalis. Et vero quis nesciat, non deesse Philosophos vel Scholasticos plures, qui ageritudinem seu morbum, cui tam libenter S. Augustinus ac Thomas originale peccatum comparant, positivam qualitatem esse velint? sive illa sit habitus quidam corruptus, ut Caietanus ac D. Thomas loquitur, sive modus aliquis positivus ex ipsis humoribus perturbatis fluens, ut alij sentiunt, sive tertium aliquid. Cum igitur exercitissime S. Augustinus, ut supra vidimus, etiam tradat, formale peccati originalis esse mortem animam quae est privatio vitae, esse aversionem a Deo, quae est privatio charitatis ejus, & hujusmodi: concupiscentiam vero non esse nisi materiale ipsius, quia absurdum fuerit, si intellexit, Concupiscentiam ita positivam esse qualitatem, sicut ageritudinem corporalem? quae si, licet innata fuerit, acribus sibi consonantibus vel dissonantibus fieri potest major ac minor, quicquid obsecro, & ista concupiscentia innata similibus actibus augeatur aut minuatur, dum vires inferiores ordinatius aut inordinatius suos exerunt motus?

XXV. in sum. D. 70. l. 1. 1. 1.

Aug. lib. 4. de civ. d. 3. ratiombus corporum:

Quid vero si Augustinus diceret, qualitatem illam esse affectionem aliquam totius temperamenti hominum ex quatuor qualitibus primis & quibusdam alijs occultis, quas Medici in omnibus hominibus ac brutis statuunt? Nam cum alij in libidines obscenas, alij in iram, alij in tristitiam, alij in superbiam & similes affectiones proni essent modo ferantur, idque a praedominantibus, & animum inordinatè cientibus temperamenti qualitibus accidere videatur, dicente hac de re Augustino: Unde Medici audent ista tribuere temperamentis corporum: nihil fortasse absurdum sentire se putaret, si a parentibus in prolem temperamentum effrene morbidum, brutum, & absolutum ab illo vinculo, quo Deus ipsum in primo homine cum suprema ejus parte religaverat, transfundi diceret: eamque temperamenti dissonam effrenitatem esse affectionalem illam qualitatem; ad illum ferè modum quo paulo ante de ageritudine tanquam positiva qualitate, corruptoque habitu ex multo-

rum sensu declaravimus. Nam simili modo etiam in corpore S. Augustinus morbum quendam ortum esse sentit, per quem statim comesto pomo vetito, in senium veterasceret: Tunc etiam morbo quodam exrepentina & pestifera Lib. 1. de corruptione concepto factum est in illis, ut illa in qua pecc. meris. creant sunt stabilitate aetatis amissa, per mutabilitates. 16. aetatum vent in mortem.

Quid si diceret Augustinus, esse qualitatem, quae tanquam amor quidam sensitivus sui ipsius in ipso appetitu Adami sensitivo ex vehementia primae voluntatis semetipsam amantis orta fuerit, quid afferret impossibile? quid non magnopere probabile? Quae quomodo in prolem, per semen propagetur, non est mirabilius nec intellectu difficilius, quam quo modo aliae sensitivi appetitus affectiones inolitae propagantur. De quo aliquid forsitan inferius dicturimus.

Quid si denique occultam quandam qualitatem esse sentiret, ideone statim explodendam est? Medicis nihil familiarius, quam hujusmodi occultas inculcare qualitates, idque in notissimis vulgatissimisque rebus, ipsaque peste, quae tot millenis annis eorum in aultriam exercuit, nec adhuc ad intelligentiam perducere potuit. Si Augustinus igitur unam ex istis sententiam forsitan elegerit, ac tenuerit, atque eatenus Concupiscentiam esse qualitatem affectionalem asseruerit, ideone tantos clamores adversus ejus sententiam excitari? Non quicquid praconceptis nostris opinionibus dissonat, statim ut erroneum exhibendum est, quando a tanta auctoritatis viris tam confidenter ac tot saeculis assertum fuit: quibus si liberet, aut libuisset rationem sententiae suae reddere, fortassis hujusmodi philosophis reclamantibus, qui in sui Aristotelis trutinam omnia ponderari volunt, os obturassent: quemadmodum non semel Augustinus fecit, quando in similibus reprehensiones incurerat.

Vnum igitur ex istis esse forsitan sensum Augustini tantisper supponamus, ut etiam sic traductionis ejus modus ex Doctoris profundissimi scriptis indagari, & liquidius ostendi possit. Nam ex varijs signis, quibus eum astruit & illustrare nititur, forsitan clarius ejus natura, quam ex eis quae diximus, elucebit.

L 4

CAPVT

AVGUSTINVS
DE CIVITATE
DEI